

Velký pátek 2013 Lukáš 23, 32-33.39-43

1.

Všichni čtyři evangelisté nás zpravují o tom, že Ježíš, který mezi lidmi žil, mezi lidmi i umíral. Mohli bychom tu říci, jak jsme zvyklí říkat: Jak žil, tak taky umřel. Nežil sám, neumíral sám. Žil mezi lidmi, mezi lidmi i umíral. Nepoznal by se v básnickově přání: „*Ne já bych nerad umíral / na lůžku při svíci / a aby u mne někdo stál / smutný a plačící*“ (FRANTIŠEK HALAS, *Přání*, 1942, in: Ladění, Dílo 2, s. 178). Jací lidé byli u Ježíše v hodinách jeho umírání? Byli tam ti, které na Golgotu přivedly jejich úřad a jejich povolání: členové velerady, římské vojáky; jejich úkolem bylo dbát, aby poprava proběhla řádně a podle všech náležitostí. Ježíšovi se vysmívali a tupili ho. Byli tam ti, kteří přišli z vlastního popudu: zvědavci a čumilové, kteří se seběhnou i dnes, když někoho odváží houkající sanitka nebo ho vynášejí hasiči. „Lid stál a díval se.“ (23,35a) Někde opodál stáli Ježíšovi přátelé a „ženy, které Ježíše doprovázely z Galileje“ (23,49). Lidé *pod* křížem. Byli tam však i dva muži *na* kříži, v pravém smyslu slova odsouzení k tomu s ním umírat. Evangelisté je nazývají „zločinci“. Zatkli je, jako Barabáše, „pro vzpouru a vraždu“ (23,19)? Jisté je, že to nebyli žádní gauneři, členové gangu nájemných vrahů nebo organizovaných zlodějů; pravděpodobně je, že to byli zbojníci, rebelové, partyzáni; chcete-li: teroristi. Slovem: političtí. Matouš, Marek ani Jan jim nevěnují pozornost. Jedině Lukáš zařadil do svých pašijů těsně před zprávou o Ježíšově smrti legendární příběh o pozdní, ale účinné lítosti jednoho z „lotrů“. Zaznamenal nám jednak další Ježíšova slova z kříže, adresná, určená lotru situovanému na dobrou stranu, po Ježíšově pravici, zaznamenal nám i krátký rozhovor, který spolu ti tři křížovaní vedli. Neseděli v kavárně Marathon a neplkali o kdovíčem, viseli na kříži a mluvili o vině a trestu, o pozemské spravedlnosti a nespravedlnosti, o tom, co koho čeká po smrti – a o Mesiáši. Poslední evangelijní náboženská disputace či mesiášství. Legendárně přibarvená, možná celá legendární. Nevyzývá nás k tomu, abychom si přáli opak toho, co si přál básník: „Ano, já bych rád umíral mezi lidmi, a to během theologické disputace?“

2.

Rozhovor tří umírajících odsouzenců na smrt se týká života a smrti. „*Zachraň sebe i nás!*“ Za povšimnutí stojí už skutečnost, že „zlý lotr“, *lotr po levici*, zatvrzelý hříšník, neprosí pouze o vlastní záchranu. Neříká: „Zachraň mně“ či „Zachraň nás“, říká: „Zachraň sebe i nás!“ Proč má zachránit také nebo dokonce napřed sebe? Odpověď nalézáme v předchozí vyzývací otázce: „*To jsi Mesiáš?*“ Tato slova převádějí celý rozhovor z roviny privátní na rovinu ideologickou, přesněji: christologickou. *Tak jsi, nebo nejsi ten Mesiáš, za kterého ses vydával? Přinášíš vysvobození pro Izrael? Pokud ano, na co čekáš! Začni u sebe!*

Dotázaný mlčí, neozve se: *Vyčkej, příteli, mám svou strategii, jdu na to jinak, mé soteriologii ty nerozumíš.* Do rozhovoru vstupuje jako jeho druhý účastník křížovaný spolubojovník, *lotr po pravici*, kající hříšník. Lotr, který slova svého – skoro se mně tu chce říci – „soudruha“ chápe stejně jako evangelista Lukáš: jako rouhání, jako blasfémii. Francouzský nonkonformní katolík LÉON BLOY kdysi napsal – citují ho, nemýlím-li se, Halas a Orten: „Rouhání – toť modlitba zoufalcová“. Co je tu špatně? Že bojovník za svobodu a slávu Izraele je tak upjat k této zemi, že ani v umírání nepomyslí na nebe? Že zná jen lidskou, nikoli Boží spravedlnost? Že ať už jsou Římané jakkoli v nepravu a boj proti nim je jakkoli spravedlivý, před Bohem, před kterého jde, v právu není? Máme číst jeho doznání viny: *My trpíme právem, my sklízíme, co jsme zaseli.* „*A my jsme odsouzeni spravedlivě, dostáváme zaslouženou odplatu.*“ Jako odmítnutí „makabejské theologie“? Asi ano, ale důraz tu neleží

na sebezpoznaní, nýbrž na rozpoznání o tom vedle: *On trpí neprávem, on si nezaslouží smrt, takovou smrt.* „Ale on nic zlého neudělal.“ Evangelistovi možná záleželo také na tom odsoudit násilný protiřímský odboj jako hříšný. Jistě mu však záleželo především na tom ukázat, že tvář při pohledu na Kristovo umírání bylo možné konstatovat jeho nevinu v zinscenovaném procesu. *My jsme odsouzeni spravedlivě, on je odsouzen nespravedlivě.* „Odsouzení k smrti“ – veliké téma filosofie a theologie. Nejsme snad všichni tady na zemi odsouzení k smrti? Něco takového bude tvrdit existenciální filosof, ALBERT CAMUS: Všichni jsme *jako lidé* odsouzeni k smrti. Někdo umře dříve, jiný později, ale zemřeme všichni. Je to nespravedlivé a máme proti tomu protestovat. Svým protestem sice na věci nic nezměníme, ale dáme jím našemu jinak nesmyslnému životu smysl. Ortodoxní theolog řekne: Všichni jsme *jako synové Adamovi* odsouzeni k smrti. Dostává se nám tím to, co si za svůj hřích, tj. za svou rebelii proti Bohu, zasluhujeme. Vždyť co je povstání proti zeměpánům ve srovnání s povstáním proti Pánu života a smrti?

Ale co odpoví oběma lotrům třetí účastník rozhovor, ten *uprostřed*, ten, *k němuž a o němž* se tu mluví? Co na to všechno *Ježíš*? Obrátí se k lotru po pravici se známými slovy: „*Dnes budeš se mnou v ráji.*“ Ano, zesíleně: „*Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.*“ Nebudeme teď přemýšlet o slovech „dnes“ a „ráj“. Řekněme si jen to, že překonávají rozdíl času a prostoru a slibují nám spásu našemu hříchu a naší smrti navzdory. Ne za tu pozdní lítost. Zadarmo. Na konci života nedělá Ježíš nic jiného než to, co dělal po celý svůj život: „přijímá hříšníka“ (Lukáš 15,2), *otevívá hříšníkům a hříšnicím brány ráje.* „*Dnes přišlo spasení do tohoto domu.*“ (Lukáš 19,9) S notnou dávkou nadsázky by se dalo říci, že onen dobrý lotr – katolická tradice mu dá jméno: svatý *Dismas* – je vlastně *první křesťan vůbec*. Vyznal svůj hřích a dostalo se mu odpuštění. Mezi jím a Bohem už nestojí žádná překážka. Dnešního večera jsme těmito lotry, bratři a sestry, my, já a vy. Zasluhujeme smrt, a On nám nabízí život. Patřili bychom do *pekla*, a On nám slibuje *ráj*.

3.

Evangelista Lukáš zařadil tuto historiku do svých pašijí proto, aby na ní názorně předvedl: Je na každém/každé z nás, zda nabízenou spásu přijmeme, nebo ji odmítneme. Možnost uvěřit zůstává pro každého člověka otevřená do posledního dechu jeho života. Jsou, byli a budou polepšení hříšníci, kteří činí pokání ve své poslední pozemské hodině, in articulo mortis, na samém prahu smrti. Když však na tento text kázal KARL BARTH na Velký pátek 1957 – vězňům odsouzeným „pouze“ k odnětí svobody (*Zločinci spolu s ním, Predigten 1954-1967*, s. 72-81), odsunul otázku víry jednoho lotra a nevěry druhého lotra do pozadí. A naopak, do popředí vysunul skutečnost, že tady na kříži se *poprvé realizovala křesťanská církev*. Ti dva na kříži totiž s Ježíšem vytrvali až do konce – na rozdíl od učedníků ho ani nezradili, ani od něho neutekli, ani ho nezapřeli. A připomenul Pavlova slova z *Listu Římanům* (6,8): „*Jestliže jsme spolu s Kristem zemřeli, věříme, že spolu s ním budeme také žít.*“ Oba lotři do slova a do písmene „zemřeli s Kristem“, a proto prý *oběma* platí zaslíbení, že spolu s Kristem budou také žít. Mohl bych nakonec ještě jednou transformovat básníkovo přání: „Rád bych umíral spolu s Ježíšem“. Ale zůstanu u slov apoštolových, která sobě i Vám předkládám jako radostné poselství letošního Velkého pátku: „*Kdo jsme s Kristem zemřeli, budeme s Kristem i žít.*“ Amen.